

Co je archiv?

Mgr. Radana Červená, Ph.D.
Archiv města Brna

Paměťové instituce

- ▶ uchovávají, ochraňují a zpřístupňují dokumenty kulturního dědictví a pečují tak o národní paměť
- ▶ knihovny
- ▶ muzea
- ▶ archivy

Knihovny

- ▶ shromažďují a zpřístupňují publikované dokumenty, vydané tiskem nebo multimediálně, jež existují v mnoha exemplářích
- ▶ půjčování co nejširší veřejnosti
- ▶ za poplatek
 - absenční
 - prezenční
 - studovny

Muzea

- ▶ uchovávají a ochraňují především trojrozměrné předměty a artefakty, tvořící sbírkové předměty
- ▶ zpřístupňují
 - formou výstav
 - katalogů
 - prezenčně
 - studovny jednotlivých muzejních oddělení
- ▶ předkládání je bezplatné

Archivy

- ▶ uchovávají, ochraňují a zpřístupňují písemné dokumenty, které existují ve většině případů pouze v originále
- ▶ zpřístupňují
 - pouze prezenčně
- ▶ nahlížení
 - na příslušné badatelně archivu
- ▶ předkládání je bezplatné

Archiválie

- ▶ dokumenty vzniklé z činnosti různých původců, jež byly z hlediska své informační důležitosti vybrány k trvalému uložení v archivu
- ▶ archivy jsou nejstarší paměťovou institucí
 - archiválie ukládány od poloviny 11. století

Archivy ukládají

- ▶ dokumenty veřejné správy a organizací řízených státem, kraji, městy nebo obcemi
- ▶ písemností soukromých osob právnických i fyzických

Písemnosti

- ▶ nejstaršími jsou listiny, rukopisné a či tištěné knižní památky
- ▶ novodobými jsou například fotografie, filmy, magnetické pásky, digitalizované soubory
- ▶ uloženy jsou v moderních budovách v klimatizovaných depozitářích

Struktura archivů v ČR

▶ Archivy

- veřejné
 - Národní archiv
 - Archiv bezpečnostních složek
 - Státní oblastní archivy
 - Státní okresní archivy
 - Specializované archivy
 - Bezpečnostní archivy
 - Archivy územních samosprávných celků
- soukromé

<http://cesarch.cz/archivnictvi/adresar-archivu/>

Legislativa

- ▶ Archivní zákon
 - zákon č. 499/2004 Sb. o archivnictví a spisové službě
 - prováděcí vyhlášky č. 645/2004 Sb. a 216/2012 Sb.

Archivnictví a spisová služba

- ▶ archivnictví
 - obor lidské činnosti zaměřený na péči o archiválie
- ▶ výkon spisové služby
 - archivní dohled
 - zajištění odborné správy dokumentů vzniklých z činnosti různých původců
 - skartační řízení

Badatelna

- ▶ část archivu určená pro veřejnost
- ▶ badatelna = studovna
- ▶ badatelský řád
 - vstup do badatelny
- ▶ ceník služeb
- ▶ badatelský list
 - při vyplnění nutný průkaz totožnosti
 - předmět studia, téma
 - vyplňuje se každoročně

Badatelna Archivu města Brna

Archivní pomůcky

- ▶ archivní fondy a sbírky
 - průvodce po fondech a sbírkách / seznam fondů na webu
 - archivní pomůcky
 - inventáře
 - katalogy - lístkové
 - rejstříky
 - elektronické databáze
 - digitalizované soubory
 - fotografie
 - pohlednice
 - mapy a plány
 - fondy evidenčního charakteru

Archivní fondy a sbírky

- ▶ k vyhledávání v archivních fondech archivů v ČR slouží tento odkaz, vycházející z databáze archivního systému PEvA:
 - <http://www.mvcr.cz/clanek/archivni-fondy-a-sbirky-v-ceske-republice-386553.aspx>

Inventáře

- ▶ <http://badatelna.eu/>; <http://badatelna.cz/>
 - inventáře fondů Národního archivu, Památníku národního písemnictví a knihovny Národního muzea
- ▶ <http://www.mza.cz/fondy-pomucky>
 - inventáře fondů Moravského zemského archivu
- ▶ <https://amo.ostrava.cz/cs/digitalni-badatelna>
 - inventáře fondů Archivu města Ostravy

Objednávka

- ▶ materiál ke studiu je třeba objednat
 - e-mail
 - žádanka
- ▶ informační obohacení
- ▶ badatelna je monitorována
- ▶ používání vlastní techniky
 - fotoaparát
 - skener
 - přenosné PC bez pouzdra

Práce s archiváliemi/prameny

- ▶ je nutné osvojit si základy práce s prameny
 - paleografické znalosti
 - orientace v pomocných vědách historických
 - opatrné zacházení
 - zhotovování kopií
 - xerokopie
 - digitální kopie
- ▶ prezenční zápůjčka z archivní knihovny
 - knihy, noviny, časopisy
 - příruční knihovna

Archiv města Brna

- ▶ je archivem územně samosprávného celku
- ▶ odborem Magistrátu města Brna
- ▶ sídla:
 - hlavní budova na ulici Přední 2 v Brně - Černovicích
 - Nová radnice na Dominikánském náměstí
 - jsou zde uchovány nejcennější městské archiválie, jako jsou listiny a sbírka rukopisů
 - Kuřim, meziarchiv
 - jsou zde uloženy materiály zrušených městských podniků, kterým ještě neuplynula skartační lhůta
- ▶ www.archiv.brno.cz

Původní budova

Černovická transformována
1912-1913

Budova před rekonstrukcí
90. léta 20. století

Současný stav

Pohled od železniční dráhy
Rekonstrukce z roku 2002

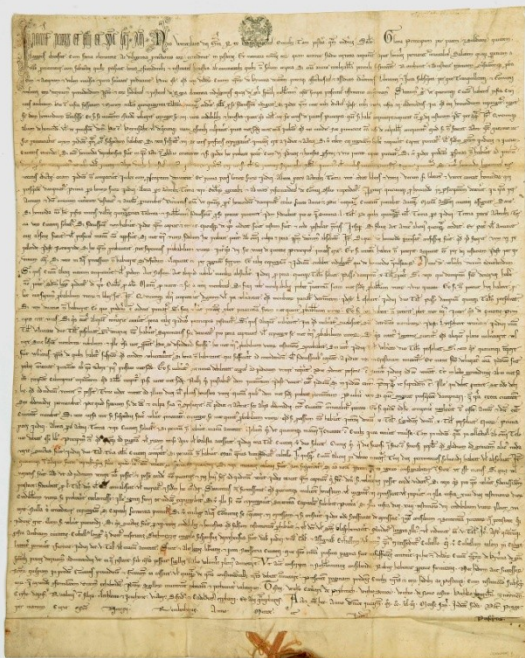

Depozitní budova
V provozu od roku 2005

Archiv města Brna

- ▶ V Archivu města Brna jsou uloženy písemnosti:
 - samosprávných úřadů města Brna a připojených obcí z období od 13. století do současnosti (včetně rozsáhlé sbírky pergamenových listin a městských úředních knih)
 - brněnských řemeslnických cechů, společenstev a spolků
 - brněnských farních úřadů
 - českých i německých škol působících na území města Brna včetně školských úřadů
 - brněnských velkostatků (včetně těch, které leží mimo území města Brna, avšak byly historickým majetkem města)
 - kulturních, sociálních a zdravotnických úřadů, působících na území města Brna
 - městských komunálních podniků a družstev (včetně JZD)
 - písemné pozůstalosti některých významných brněnských občanů
 - rozsáhlá sbírka fotografií a pohlednic s brněnskou tematikou
 - sbírka map a plánů, týkajících se území města Brna.

Nejcennější archiválie

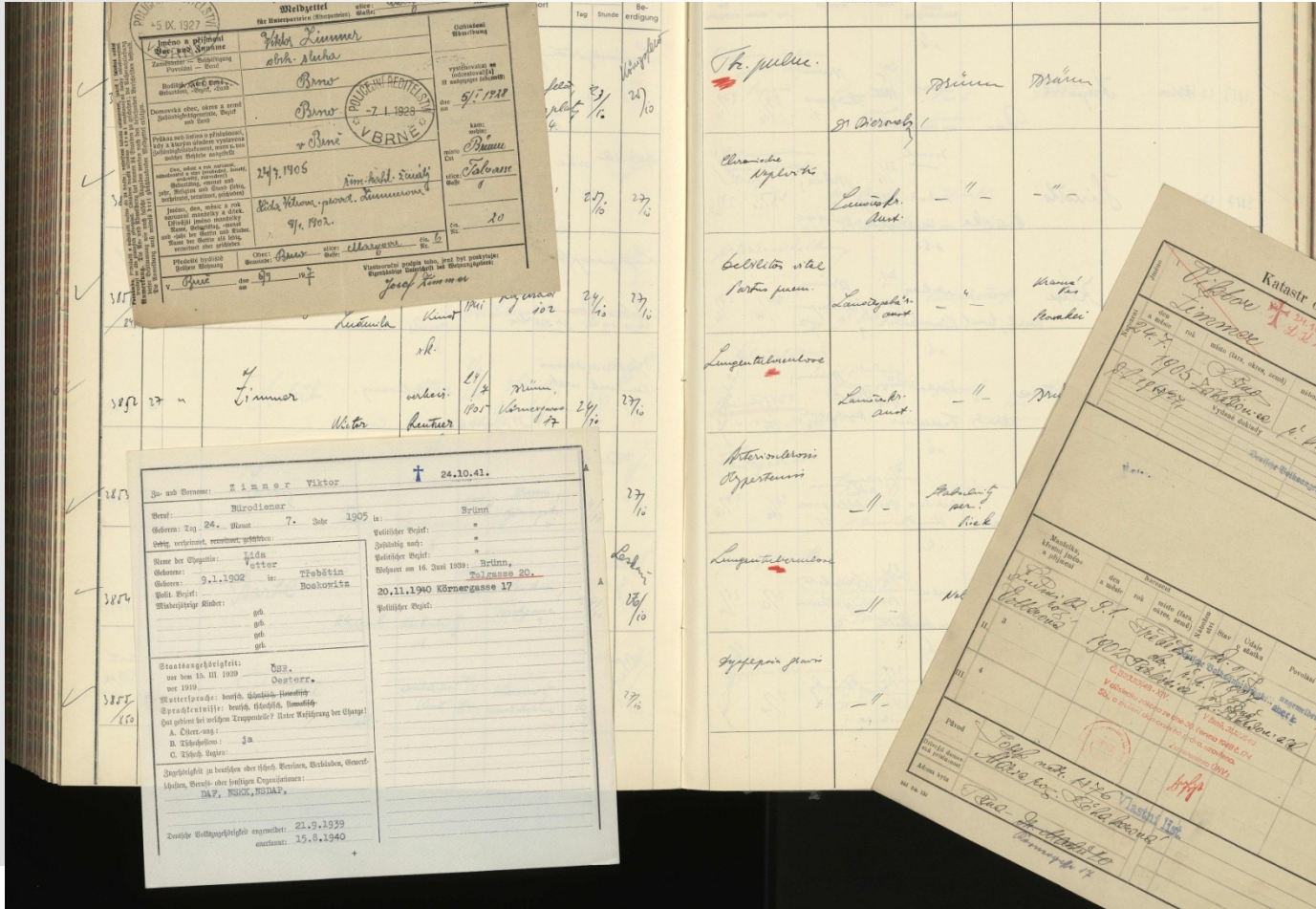

Privilegium Václava I.,
leden 1243

Právní kniha písaře Jana,
po roce 1355

Archiválne evidenčního charakteru

Archiv města Brna

- ▶ archivní knihovna
 - obsahuje více než 63 000 kusů svazků převážně odborné historické literatury a časopisů
- ▶ restaurátorská dílna
- ▶ knihařská dílna
- ▶ fotografická dílna
- ▶ řešerše
 - úřední rozhodnutí v nejrůznějších správních záležitostech
 - údaje k osobám a jejich činnosti na území města Brna

Knihovna Archivu města Brna

Digitalizace

- ▶ umožňuje zpřístupňování cenných materiálů široké veřejnosti a jejím pozitivním důsledkem je následná konzervace a ochrana dokumentů před postupným ničením, které bohužel častým používáním některým typům archiválií hrozí
- ▶ záložní kopie
 - mikrofilmování
 - mikrofilmy
 - digitalizace
 - ukládání metadat v rámci digitálních úložišť

Digitalizace AMB

- ▶ Archiv města Brna
 - digitalizační linka z finančních prostředků EU
 - digitalizace v letech 2012-2014
 - fond Sčítání lidu
 - fond patří k pramenům evidenčního charakteru a jako takový je v centru badatelského zájmu
 - vybrané ročníky z let 1850-1921
 - <http://digiarchiv.brno.cz/home>

Sčítání lidu - uložení

Před digitalizací

Po digitalizaci

Digitalizace v dalších archivech

- ▶ odkazy lze vždy najít na příslušných webových stránkách
 - Moravský zemský archiv <http://www.mza.cz/>
 - matriky v rámci projektu Acta Publica
 - Indikační skici
 - listiny v rámci projektu Monasterium
 - veduty
 - Národní archiv <http://www.nacr.cz/>
 - Pražské pobytové přihlášky z let 1850-1914
 - negativy z fondu První světová válka
 - soupisy židovského obyvatelstva v Čechách v letech 1723-1811

Publikační činnost AMB

- ▶ Archiv města Brna vydává tzv. brunensia
 - Brno v minulosti a dnes (BMD)
 - regionální sborník vychází od roku 1959 dodnes
 - Suplementa sborníku BMD
 - monografické práce o Brně, vycházejí od roku 2005
 - Velké dějiny Brna
 - Dějiny Brna v sedmi svazcích
 - spolupráce s FF MU a dalšími institucemi
 - projekt pro léta 2009-2018
- ▶ Soupis dosud vydaných publikací AMB
 - www.archiv.brno.cz v sekci Publikace

- ▶ Česká archivní společnost (ČAS)
 - dobrovolné profesní sdružení archivářů, vysokoškolských pedagogů a studentů archivnictví a pomocných věd historických i dalších příznivců a sympatizantů z řad odborné i laické veřejnosti v oblasti archivnictví
 - založena byla v roce 1990
 - v současnosti má více než 600 členů
 - archivní konference
 - <http://cesarch.cz/>

Den archivů

- ▶ Mezinárodní den archivů
- ▶ 9. červen
 - vznikl rozhodnutím Mezinárodní archivní rady v roce 2007 u příležitosti 60. výročí existence této celosvětové organizace
 - v ČR od roku 2009
 - veřejnosti se v tento den nabízí příležitost navštívit archivy, prohlédnout si výstavy historických dokumentů a účastnit se některých pro tuto příležitost připravených zajímavých akcí.
- ▶ <http://denarchivu.cz/>